

סיכום ביקורת החלב והשומן בשנת תשי"ח 58 / 1957

ביקורת תנוכת החלב במשקי ההתאחדות התרחבה בשנת תשי"ח והקיפה 15,400 פרות, לעומת 13,615 בשנת תשי"ז, היינו — גידול ב־1685 פרות, או ב־13%.

לעומת זה יש לציין ירידה קלה במספר הישור בים שעמדו בביקורת; בשנת תשי"ז היה המספר הכללי של הישובים — 180 ובשנת תשי"ח 177. ירידה זו נגרמה ע"י חיטול מספר עדרים במשקים הקיבוציים. בס"ה היו בביקורת בשנת תשי"ח: 148 משקים קיבוציים, 11 מושבים, 8 מושבים שיתופיים ו־10 בתי ספר חקלאיים.

ט ב ל ה 1

סיכום ביקורת התנוכה לפי חדשי השנה

חודש	מספר הפרות במד	מספר הפרות בביקורת	ק"ג חלב בנות הבקורות	ק"ג שומן בנות הבקורות	אחוז השומן הממוצע	ק"ג חלב לפרה במד	ק"ג חלב לפרה בבקורת	מחיר פרות	מחיר שומן	מכרו נמכרו ונשחטו פרות	מספר פרות
אוקטובר	13877	10554	151696	5522	3.64	10.9	14.4	959	584	284	6
נובמבר	14722	11002	170082	6123	3.60	11.6	15.5	1032	542	365	1
דצמבר	15111	11123	180349	6493	3.60	11.9	16.2	972	425	317	4
ינואר	15294	11480	198554	7049	3.55	30.0	17.3	1169	489	313	9
פברואר	15212	12096	219529	7749	3.53	14.4	18.1	1205	470	287	5
מרץ	15270	12783	239763	8260	3.45	15.7	18.8	1076	466	257	4
אפריל	15565	13479	253449	8643	3.41	16.2	18.8	937	455	247	4
מאי	16177	14145	262826	8884	3.38	16.2	18.6	702	350	187	7
יוני	16205	13984	246014	8537	3.37	15.2	17.6	530	261	205	5
יולי	15735	13097	216361	7551	3.49	13.8	16.5	513	232	213	9
אוגוסט	16009	12577	190656	6845	3.59	11.9	15.2	658	193	311	8
ספטמבר	15619	11871	180913	6495	3.59	11.6	15.2	837	343	300	3
בממוצע											
וס"ה	15400	12349	209182	7346	3.51	13.58	16.93	10590	4800	3286	59
תשי"ז	13615	10921	180614	—	3.58	13.27	16.50	9470	4130	3739	74
בממוצע לפרה בשנת תשי"ח: 4957 ק"ג חלב, 174 ק"ג שומן, 3.51 בממוצע.											
בממוצע לפרה בשנת תשי"ז: 4836 ק"ג חלב, 173 ק"ג שומן, 3.85 בממוצע.											

הממוצעים היומיים לפרה חולבת נעים גם השנה כמו בשנת תשי"ז באותן התנודות. חודשי פברואר—מאי הם חודשי השיא בתנוכה היומית, לעומת זה יש לציין ירידה איטית יותר בחודשים יוני—ספטמבר בשנת תשי"ח, והתנוכה והתנוכה היומית בעונה זו היתה גבוהה יותר בק"ג אחד לעומת תשי"ז.

מספר ההמלטות בשנת תשי"ח הגיע ל־15,390 לעומת 13,600 בשנת תשי"ז; זה מתאים בקירוב לעליה במספר הפרות בביקורת, אולם מן הראוי לציין באופן מיוחד את העליה בכניסת מבכירות לעדרים, — 4800 לעומת 4130, היינו — עליה ב־15.4%.

סלקציה. מספר הפרות שנמכרו ונשחטו בשנת בס"ה נמכרו ונשחטו בשנת תשי"ח 3280 פרות תשי"ח ירד במידה ניכרת בהשוואה לשנת תשי"ז,

ט ב ל ה 2.

תנובת החלב של משקי ספר העדר בשנים תשי"ח-תשי"ח.

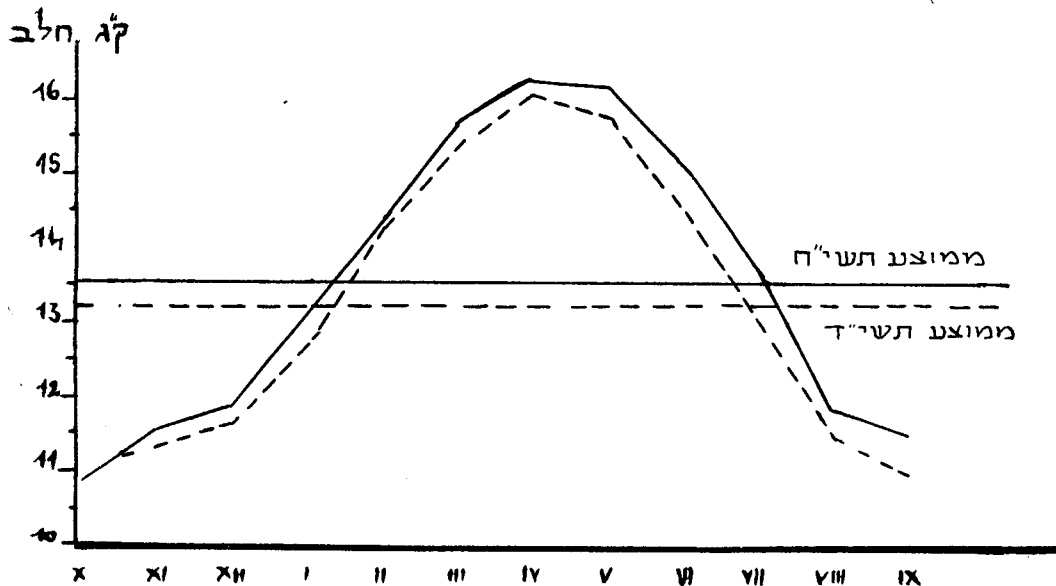
השנה	מספר משקים	מספר פרות	חלב ק"ג	שומן ק"ג	שומן %
תשי"ח	64	7539	4342	160	3.68
תשי"ז	96	9021	4015	146	3.64
תשי"א	147	12272	3869	140	3.62
תשי"ב	195	14100	3796	141	3.72
תשי"ג	199	14600	3868	140	3.60
תשי"ד	198	14337	4197	149	3.55
תשי"ו	184	14273	4632	165	3.56
תשי"ז	182	14200	4836	173	3.58
תשי"ח	180	13615	4836	173	3.58
תשי"ח	177	15400	4957	174	3.51

שהן 21.3%, לעומת 3739 פרות שנמכרו ונשחטו בשנת תשי"ז או 27.5%.

תנובות שיא ודירוג התנובה הממוצעת לפי מספר המשקים. בשנת תשי"ח היה מספר המשקים, שעדריהם עברו בממוצע על 6000 ק"ג חלב, שווה לזה של שנת תשי"ז, היינו 5; לעומת זה גדל במידה ניכרת מספר העדרים שעברו על הממוצע של 5000 ק"ג חלב; 80 עדרים בשנת תשי"ח לעומת 59 בשנת תשי"ז.

מספר המשקים שתנובת עדריהם נעה בגבולות 4500—5000 ק"ג היה בשנת תשי"ח 52, לעומת 62 בתשי"ז.

מספר המשקים שעדריהם לא הגיעו לממוצע של 4500 ק"ג חלב היה בשנת תשי"ח 36, לעומת 43 בשנת תשי"ז.

טיכוס ביקורת החלב בשנת תשי"ח

יחסי בהרי ירושלים, מן ההכרח שישפיעו על רמת תנובת החלב הממוצעת לפרה ולעדר כולו. לעומת זה ברור היה שוותק של העדר, דרכי טיפוחו ואחזקתו גם הם משפיעים במידה ניכרת על התנובה. ואמנם, במשך השנים הלכו ההפרשים וקטנו עד כדי כך שלא היו עוד הפרשים ניכרים

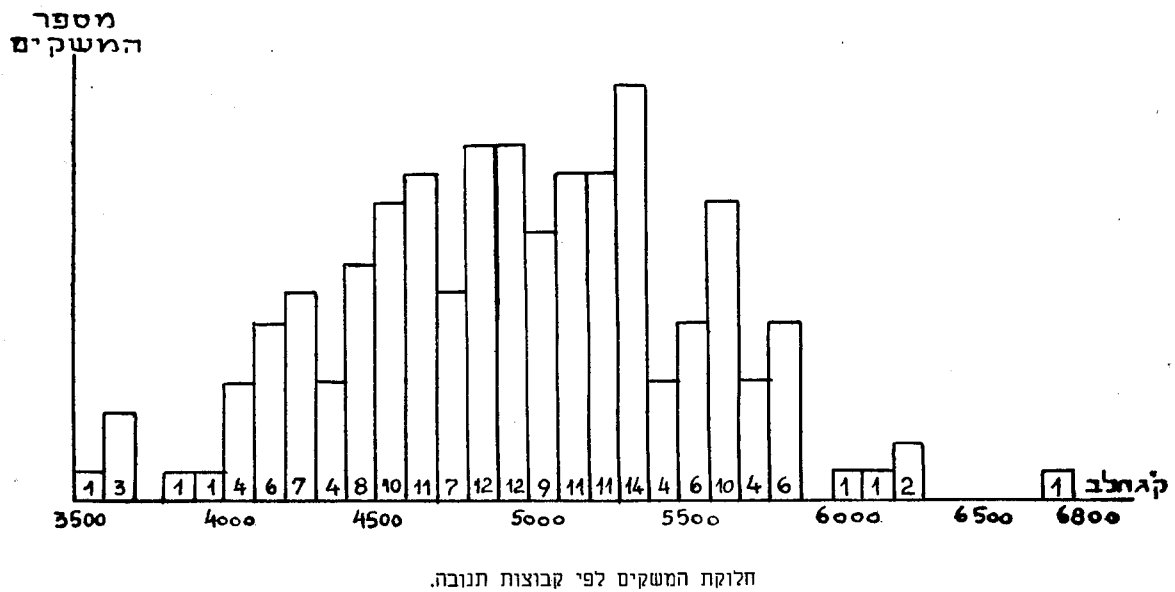
תנובת החלב הממוצעת לפי אזורי הארץ עם יסוד ספר העדר בישראל היינו נוהגים לעבד את החומר של ביקורת תנובת החלב לפי אזורי הארץ השונים, מתוך הנחה שההבדלים האקלימיים בארצנו, החל באקלים הקשה בעמק הירדן ועמק בית שאן ועד האקלים הנוח באופן

עמק יזרעאל, חוף הים, הדרום והנגב. כל המשי-קים אשר המרחק בינם לבין הים אינו עולה על שמונה קילומטר נכללו באיזור חוף הים, אם כי מבחינה גיאוגרפית הם משתייכים לדרום הארץ. בניתוח החומר לפי האיזורים נכללו 167 משקים עם 15128 פרות. טבלה 3 מראה שהתנובה המוצעת הגבוהה ביותר נתקבלה, כפי שאפשר היה להניח מראש, בעדרי הדרום והנגב. שרובם התיבססו על הייבוא האמריקאי, וזה על אף הגיל „הטיפוחי“ הצעיר ביותר. בממוצע הגילו עברי הדרום והנגב 5274 ק"ג חלב. במקום השני בא הגליל העליון עם 5201 ק"ג חלב, במקום הנמוך ביותר הגליל-התחתון, עם 4727 ק"ג חלב בממוצע.

לעומת זה אחוז השומן בעדרי הדרום והנגב הוא הנמוך ביותר — 3.33% לעומת 3.55% בגליל העליון ו-3.51% ממוצע ארצי. מסתבר איפוא שהפרשים המאכסימאליים הם 550 ק"ג חלב וזה לא רק בין הגליל-התחתון לבין הדרום והנגב — גם עדרי יהודה, הכוללים את העדרים הוותיקים של משקי הרי ירושלים, נופלים בממוצע ב-54 ק"ג מאלו שבדרום והנגב.

מבחינה סטטיסטית בין האיזורים השונים בארץ; והיסוד הטיפוחי של העדרים, כגון עדריים טהורי גזע מול עדריים בדרגת ההכלאה הנמוכים, גם הוא לא הביא לידי גילוי הפרשים בעלי ערך סטטיסטי מובהק.

עם הכנסת הבקר האמריקאי מחד והשבחת תנאי האחזקה וההזנה מאידך, טושטשו עוד יותר ההפרשים בין עדר לעדר ואנו מוצאים כעת את העדרים בעלי התנובה הגבוהה ביותר במשקי הדרום והנגב. כן אנו מוצאים עדריים בעלי תנובה גבוהה מאוד בעמק הירדן, בית שאן וכן בנגב, בו רוב העדרים נתכוננו בעזרת הייבוא האמריקאי. חמשת העדרים בעלי התנובה הגבוהה ביר תר בדר"ח שלפנינו הם בנגב, בעמק יזרעאל המזרחי, בחוף הים וגם בגליל העליון; עכ"פ לא רק בנגב, כפי שרבים נוטים לחשוב. מצאנו איפוא לנכון לנסות שוב פעם לעבד את החומר לפי אזורי הארץ השונים לשם בדיקה נוספת של ההשפעה האקלימית על תנובת החלב. לשם מניעת פיצול יתר של החומר סיווגנו אותו לפי 7 איזורים אקלימיים, והם: הגליל העליון, הגליל התחתון, עמק הירדן ובית שאן,

ט ב ל ה 3

תנובת החלב והשומן הממוצעת לפי האיזורים

האיזור	מספר המשקים	מספר הפרות	חלב ק"ג	שומן ק"ג	שומן %	ממוצע ליום ק"ג
הדרום והנגב	23	1443	5274	176	3.33	14.45
גליל עליון	14	885	5201	185	3.55	14.25
עמק יזרעאל	27	3764	5157	183	3.54	14.13
עמק הירדן						
ובית שאן	21	1631	4851	168	3.46	13.29
חוף הים	56	5834	4844	171	3.54	13.27
יהודה והשפלה	13	875	4730	162	3.43	12.96
הגליל התחתון	13	696	4727	165	3.50	12.95

הסיכום השנתי בתשי"ח 1957/58 לפי המשקים

(ערוך לפי רמת התנובה)

המשק	תנובה ממוצעת				המשק	תנובה ממוצעת			
	פרות בממוצע	חלב ק"ג	שומן ק"ג	% שומן		פרות בממוצע	חלב ק"ג	שומן ק"ג	% שומן
1. ניירים	101.5	6742	218	3.24	.22 מגן	49.3	5643	187	3.32
2. בית-אלפא	130.8	6282	217	3.46	.23 כפר-מנחם	57.3	5621	192	3.42
3. אושה	90.8	6267	233	3.71	.24 העוגן	66.9	5606	189	3.37
4. רוחמה	91.3	6106	196	3.21	.25 תל-יוסף	189.8	5603	193	3.44
5. כפר-גלעד	126.4	6096	210	3.45	.26 שפיים	99.5	5566	180	3.24
6. גבע	140.9	5891	200	3.40	.27 שלוחות	70.1	5559	197	3.55
7. זיקים	48.5	5873	206	3.50	.28 אפיקים	129.5	5544	195	3.52
8. שובל	147.3	5855	191	3.26	.29 גבעת-חיים איחוד	84.8	5533	198	3.58
9. שדה-אליהו	70.7	5836	191	3.27	.30 הבונים	42.1	5519	195	3.54
10. ניר-עם	26.2	5807	202	3.48	.31 יגור	231.8	5512	192	3.48
11. רשמים	59.3	5807	195	3.36	.32 נהלל, בי"ס	45.3	5482	198	3.62
12. המעפיל	54.9	5785	209	3.62	.33 כפר-מסריק	75.9	5446	187	3.43
13. גבעות-עז	53.8	5752	208	3.61	.34 כפר-בלום	79.3	5439	199	3.66
14. עמיר	58.8	5731	206	3.60	.35 בארי	73.8	5406	171	3.16
15. משמר-העמק	105.8	5716	190	3.32	.36 הדסים, כה"נ	16.3	5395	215	3.99
16. דן	97.2	5695	206	3.61	.37 יסודות	53.9	5376	186	3.46
17. דורות	70.8	5679	196	3.46	.38 דגניה ב'	130.0	5358	184	3.44
18. מזרע	153.3	5672	201	3.55	.39 כברי	54.6	5344	190	3.55
19. עין-חרוד, הקה"מ	123.2	5672	200	3.53	.40 מרחביה	98.5	5333	193	3.61
20. משמר-הנגב	60.3	5672	192	3.39	.41 גת	73.7	5329	175	3.28
21. עין-צורים	92.4	5665	194	3.42	.42 מענית	67.3	5325	184	3.46

תנובה ממוצעת					תנובה ממוצעת				
ה מ ש ק	פרות בממוצע	חלב ק"ג	שומן ק"ג	% שומן	ה מ ש ק	פרות בממוצע	חלב ק"ג	שומן ק"ג	% שומן
43. משואות-יצחק	61.8	5325	172	3.23	82. געש	48.9	4975	178	3.57
44. גנוסר	47.4	5314	190	3.57	83. מולדת	84.3	4971	174	3.50
45. דפנה	89.4	5314	184	3.46	84. תל-עדשים **	215.3	4968	179	3.61
46. עין-כרמל	75.9	5314	177	3.34	85. נהלל **	360.2	4968	178	3.58
47. עין-הנצי"ב	77.2	5307	180	3.40	86. מעברות	95.8	4964	173	3.48
48. גניגר	158.3	5300	188	3.54	87. יקום	96.9	4960	174	3.50
49. אורים	80.2	5300	176	3.32	88. משמר-דוד	58.0	4957	175	3.53
50. כפר-יהושע **	442.8	5293	190	3.59	89. עין-דוד	71.3	4924	165	3.35
51. שריד	126.3	5293	181	3.42	90. רביבים	51.5	4909	181	3.68
52. מחניים	35.2	5285	191	3.62	91. עין-השלשה	57.7	4909	167	3.40
53. עין-שמר	107.1	5274	185	3.51	92. נוה-איתן	82.4	4906	166	3.38
54. מעגן-מיכאל	45.3	5267	180	3.42	93. חולדה	96.7	4895	161	3.28
55. מעלה-החמשה	68.0	5260	177	3.37	94. גבעת-חיים, הקה"מ	103.2	4876	166	3.41
56. סעד	67.9	5249	177	3.38	95. שמיר	54.4	4873	173	3.55
57. משאבי-שדה	42.9	5245	187	3.57	96. רמת-הכובש	51.5	4858	173	3.56
58. אלומות	38.5	5245	180	3.44	97. חוקוק	40.3	4858	172	3.54
59. אשדות-י. הקה"מ	99.1	5212	186	3.57	98. גבת	118.4	4847	168	3.46
60. שער-הגולן	49.3	5212	178	3.42	99. פלמח-צובה	53.0	4844	175	3.62
61. כפר-הנוער הדתי	42.9	5194	198	3.81	100. דברת	55.1	4844	172	3.55
62. ניצנים	64.8	5194	180	3.47	101. נגבה	69.8	4829	165	3.42
63. גבים	52.6	5194	177	3.40	102. רמת-דוד	49.8	4811	177	3.67
64. גן-שמואל	75.3	5187	198	3.81	103. עיינות, ב"ס	40.8	4803	182	3.78
65. חפץ-חיים	75.8	5187	185	3.56	104. הגושרים	45.0	4803	181	3.76
66. עין-המפרץ	92.9	5172	182	3.51	105. לוחמי-הגיסאות	61.8	4774	172	3.61
67. שילר	61.0	5165	179	3.46	106. חפצ-יבנה	60.2	4752	162	3.41
68. עין-השופט	54.4	5157	172	3.33	107. גבולות	57.8	4749	159	3.34
69. תימורים	35.3	5143	194	3.77	108. בית-זרע	109.3	4738	163	3.43
70. בן-שמן, כה"נ	39.1	5110	191	3.74	109. גזית	47.3	4738	163	3.43
71. גבעת-ברנר	146.6	5103	176	3.45	110. חולתא	49.9	4727	160	3.39
72. עין-החורש	78.2	5099	184	3.61	111. הסוללים *	41.9	4719	184	3.90
73. עפולה, חות-לימור	23.1	5092	195	3.82	112. ארז	54.1	4683	162	3.46
74. צרעה	57.0	5084	176	3.46	113. גליליים	43.4	4683	161	3.43
75. נצר-סירני	77.6	5081	180	3.54	114. יזרעאל *	45.7	4676	171	3.66
76. יפעת	138.6	5066	178	3.51	115. כפר-חיים **	231.1	4661	167	3.58
77. יד-מרדכי	50.4	5059	180	3.56	116. בית-שערים **	318.1	4646	169	3.64
78. עין-חרוד, אחוד	110.6	5044	179	3.55	117. יבנה	70.2	4643	162	3.48
79. עמיעד *	53.6	5030	172	3.41	118. גל-און	62.5	4639	161	3.26
80. שדות-ים	37.8	5022	163	3.24	119. נען	103.6	4632	158	3.42
81. הזורע	80.6	4975	193	3.88	120. כפר-חורב **	405.6	4628	163	3.53

ה מ ש ק	פרות בממוצע	תנובה ממוצעת			ה מ ש ק	פרות בממוצע	תנובה ממוצעת		
		חלב ק"ג	שומן ק"ג	% שומן			חלב ק"ג	שומן ק"ג	% שומן
121. בית-קשת	54.1	4628	161	3.48	145. עין-גב	48.2	4296	145	3.37
122. כפר-יחזקאל **	338.9	4625	163	3.52	146. סער	53.8	4252	151	3.56
123. רמת-השופט	73.8	4592	164	3.57	147. רבדים	68.8	4249	147	3.47
124. צאלים	50.2	4588	145	3.15	148. קרית-ענבים	124.9	4249	139	3.26
125. רמת-יוחנן	118.8	4563	162	3.54	149. בית-קמה	35.8	4241	138	3.25
126. סלמחים *	36.0	4563	157	3.43	150. פרדס-חנה, ביי"ס	23.8	4216	156	3.69
127. בני-דרום	50.8	4555	159	3.49	151. לביא **	47.4	4208	151	3.60
128. גל-עד	51.6	4555	159	3.49	152. גבעת-השלשה	68.4	4198	141	3.37
129. באר-טוביה **	545.3	4526	166	3.67	153. מעין-ברוך *	39.9	4190	155	3.70
130. דגניה א'	114.8	4526	162	3.59	154. בית-רעים	39.8	4190	144	3.44
131. כנרת	145.6	4522	158	3.50	155. ברור-חיל	46.4	4187	136	3.26
132. בית-השיטה	44.8	4508	154	3.41	156. כפר-ידידה	198.0	4143	150	3.63
133. בית-יצחק **	282.3	4497	160	3.56	157. מסילות	49.4	4135	146	3.54
134. ניר-יצחק	45.8	4490	154	3.42	158. אלונים-אבא *	42.6	4092	135	3.31
135. שבי-ציון	153.3	4482	156	3.49	159. אשדות-יעקב, אחוד	101.3	4081	145	3.56
136. דליה	40.1	4479	159	3.54	160. רגבה	90.0	4077	146	3.57
137. כפר-רופין	58.8	4471	147	3.29	161. נתיב הל"ה	52.1	4004	139	3.48
138. מגידו	48.9	4442	155	3.48	162. כפר-החורש *	35.9	3979	140	3.51
139. מבקיעים	40.3	4406	157	3.57	163. חמדיה	45.0	3854	131	3.39
140. ברקאי	42.7	4406	149	3.39	164. חצרים	58.3	3679	127	3.45
141. כפר-יחקין **	631.7	4347	159	3.66	165. סירת-צבי *	38.4	3672	128	3.49
142. כפר-סאלד	51.2	4347	157	3.61	166. מעגן	58.2	3621	127	3.51
143. האון	46.9	4347	143	3.28	167. הראל	42.3	3530	121	3.43
144. להבות-הבשן **	63.9	4311	156	3.62	168. ניר-דוד (עדר דמש')	40.1	2402	97	4.03

ה ע ר ה : המשקים המסומנים בכוכב אחד חולבים פעמיים ביום. המשקים המסומנים בשני כוכבים,

חולבים באופן חלקי פעמיים ביום.

א. שמאראגד

הטכניקה של החליבה כאחד הגורמים החשובים במאסטיטיס

הוטעם כבר לא פעם שהופעת המאסטיטיס אינה רק שאלה של חדירת גורם מידבק לפונדקי רגיש. ההידבקות רק מסייעת לפלישת הטפילים כשהתנגדות נחלשת מחמת איזה גורם חיצוני שהוא. אם כי ידוע ששיכון בהמות החלב, הזנתן ומימשקן הכללי ממלאים תפקיד מסויים בכך, הרי הוכר באחרונה שהטכניקה של החליבה היא הגורם המכריע והנפוץ ביותר לגבי התפרצויות מחלת המאסטיטיס; הוסקה המסקנה שהחלק העיקרי שבמכונת החליבה, המעורב בהופעות מקרי המאסטיטיס, היא ביטנת הגביע, רחב הפתח של הגביע, המתח והרכות של פה הגביע. שיעור הפעימות ורמת הוואקום — מידת השפעתם נתונה בספק, אולם רזרבה בלתי מספיקה של וואקום, הגוררת „טיפוס" הגביעים כלפי מעלה, הוכרו כגורמים המסייעים להופעת המאסטיטיס.

החשוב ביותר בטכניקה של החליבה הוא — סילוק הגביעים מיד עם גמר זרימת החלב והימנעות מ„גמירה" ממושכת ומיותרת. כן חשובה עד מאוד ההדרכה המתמדת בחליבה הממוכנת.